

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2(16)

Київ 2007

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Савєвич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор
Чирков В. М. — відповідальний редактор за випуск

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Поляков О. М., д-р екон. наук, проф., Радзівеський О. І., д-р екон. наук, Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Криклій А. С., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф.

Політичні науки

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Горбатенко В. П., д-р політ. наук, проф., Кирилюк Ф. М., д-р філос. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, проф., Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Охременко О. Р., д-р психол. наук, Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Онишук Л. А., д-р пед. наук

Юридичні науки

Бабкін В. Д., д-р юрид. наук, проф., Коваленко В. В., д-р юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Стеценко С. Г., д-р юрид. наук, проф., Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 1. — ISBN 966-608-120-2

Вип. 2(16). — 2007. — 244 с. — Бібліогр. в кінці ст. — ISBN 978-966-608-837-9

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки і менеджменту, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України "Наукові праці МАУП" визнано як фахове видання з економічних і психологічних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 14 червня 2007 р.).

ББК 65.9(4УКР)я43+88я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 978-966-608-837-9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

Загоруй Г. В.

Політолого-етнологічні конструкти
у побудові та логіці функціонування
політичної і соціальної систем
багатонародної країни 128

Козлова О. М.

Деякі проблеми генерування
і функціонування народного менталітету
у політолого-етнологічній призмі 135

Ларченко М. Л.

Політолого-етнологічні синтези
з аналізу конкретики етнополітичних
конфліктів у політичній історії
від "весни народів" середини ХХ ст.
до початку ХХІ ст. 144

Храмов О. В.

Український конституціоналізм
і Конституція Речі Посполитої
від 3 травня 1791 року 156

Антонюк О. В., Антонюк О. Л.

Теоретико-методологічні засади
етнополітичного менеджменту 160

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 167**Коломінський Н. Л., Львовичкіна А. М.**

Екологія як чинник формування
ментальності українців 167

Туриніна О. Л.

Реалізація ідей Н. Л. Коломінського
у дослідженні особистісно-професійного
розвитку майбутніх психологів 171

Шопша О. Л.

Оптимізація соціально-психологічного
клімату в колективі театру як проблема
психологічної теорії та практики 174

Хомич Г. О.

Психологічні особливості впливу
депривуючої ситуації на особистість підлітка 179

Винославська О. В.

Особливості соціально-психологічного
клімату випускної кафедри
технічного університету 182

Вакуліч Т. М.

Психологічні чинники запобігання
інтернет-залежності підлітків 188

Бахов І. С.

Психологічні особливості розвитку
мнемічної діяльності студентів
у процесі навчання англійської мови 193

Чупріна М. О.

Організаційна культура
в особистісному вимірі 200

Блохіна І. О.

Вплив етичних атитюдів керівника
вищого навчального закладу
на розвиток організаційної культури 205

Кононець М. О.

Проблеми психології моральності
в українському бізнесі 210

Москальов М.

Про необхідність підготовки майбутніх
менеджерів до управління змінами
в організації 214

Федченко В. А.

Психологические особенности управления
процессом формирования профессиональной
культуры будущих авиационных
специалистов 218

Королёва К. А.

Влияние тренинга личностного роста
на уровень самоактуализации
с учетом возрастного фактора 221

ЮРИДИЧНІ НАУКИ 226**Павленко В. В., Семаков Г. С.**

Поняття службових злочинів 226

Рябенко С. Д.

Звичай як джерело права власності
в Київській Русі 231

Павленко В. В.

Нормативно-правове забезпечення
функціонування державної служби 237

Відомості про авторів 241

О. В. АНТОНЮК**О. Л. АНТОНЮК**

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Наукові праці МАУП, 2007, вип. 2(16), с. 160–166

Висвітлюються концептуальні засади теорії етнополітичного менеджменту як складової та невід'ємної частини державного управління. Показано, що цей різновид менеджменту має власну методологію, яка, з одного боку, містить систему найбільш загальних принципів, положень і методів, що складають пізнавальну основу наукових знань щодо управління етнологічною сферою, з іншого — сукупність прийомів, способів і процедур, що застосовуються в осмисленні механізму здійснення етнополітичного менеджменту.

У третє тисячоліття людство вступило розділеним приблизно на 6 тис. етносів (близько 800 із яких вважаються націями) і понад 200 держав. Більшість із них багатонаціональні. В окремих країнах проживає від кількох десятків до сотні народів (Росія, Індія, Індонезія, Китай, Пакистан, Іран та ін.). Однонаціональні країни порівняно рідкісні — Японія, Корея, Бангладеш, деякі держави Європи (Португалія), Аравійського півострова. Багато народів (курди, белуджі, бенгальці, пенджабці в Азії, фульбе, малинке в Африці та ін.) проживають у межах двох і більше держав. У абсолютній більшості держав світу мешкають десятки й сотні етнологічних меншин, загальна кількість яких становить кілька тисяч.

Така етнічна різноманітність світу спричинила складні і суперечливі взаємовідносини як між усіма етнологічними спільнотами (етносами, націями, корінними народами, етнічними та національними меншинами), з одного боку, так і між ними та державою — з іншого, до виникнення постійно існуючих специфічних і потенційно небезпечних конфліктів.

Усе це зумовило потребу у створенні відповідної науково обґрунтованої системи й механізму управління етнополітичними відносинами у суспільстві.

Етнополітичний менеджмент. Під цим поняттям слід розуміти специфічний вид діяльності

держави, її інститутів, політичних, громадських організацій, спрямованих на управління етнологічною сферою суспільства з метою досягнення певних цілей. Дефініція “етнополітичний менеджмент” є новою не тільки для української, а й для зарубіжної науки.

Термін “етнічний менеджмент” вживається у книзі, виданій за редакцією американської дослідниці М. Дрогобицької, де йдеться про міжетнічну політику в Україні та Казахстані [5]. Це поняття застосовується авторами наукового видання “Багатокультурність у Канаді” А. Флерасом і Ж. Еліоттом [6].

У вітчизняній суспільно-політичній літературі термін “етнополітичний менеджмент” уперше з'явився в “Етнічному довіднику”, в якому, зокрема, зазначено: “етнополітичний менеджмент” є складовою системи державного менеджменту (управління), що здійснює контрольну-регулятивні функції держави у сфері міжетнічних відносин [3, 59].

Проблемами етнополітичного менеджменту предметно займаються такі українські вчені як В.Євтух, О. Картунов, І. Кресіна, О. Майборода, М. Шульга, Л. Шкляр та ін.

Об'єктом теорії етнополітичного менеджменту є управління міжетнічними та міжнаціональними відносинами в державі як основного засобу здійснення етнополітики.

З огляду на це визначення предметом теорії етнополітичного менеджменту є теоретико-методологічне та концептуальне обґрунтування процесу досягнення ефективного управління етнонаціональною сферою соціуму внаслідок організації.

У науковому осмисленні етнополітичного менеджменту істинним має бути не тільки результат дослідження, а й шлях, який веде до нього, тобто засоби, методи, інструментарії теоретичного пізнання, а також процес їх застосування, що складає його процедурно-операційний арсенал.

На сучасному етапі зусилля теоретиків етнополітичного менеджменту зосереджені на створенні його власної ефективної методології, яка містила б сукупність різноманітних дійових методів і процедур та їх комбінацій в об'єктивному осмисленні теорії і практики управління етнополітичними відносинами.

У вивченні теорії етнополітичного менеджменту важливе місце посідають такі основні методологічні принципи (вихідні положення): об'єктивності та історизму.

Принцип об'єктивності. Зосереджує дослідження на осмисленні об'єктивних закономірностей, тенденцій, які визначають процеси етнополітичного розвитку. Аналізується вся система чинників як позитивних, так і негативних. Об'єктивність етнополітичних знань передбачає, що процес їх одержання відповідає реальній дійсності, незалежним від людини законам пізнання. Об'єктивність наукових висновків ґрунтується на доказовості наукових фактів.

Принцип історизму. Потребує осмислення фактів та етнополітичних явищ у конкретно-історичних обставинах, у взаємозв'язку і взаємозумовленості, з урахуванням розстановки та етнополітичної орієнтації соціальних етнонаціональних груп, верств, громадських організацій. Оцінюючи етнополітичний менеджмент, важливо оцінювати генезис його історичних моделей, зміст їх структурних компонентів, еволюцію і тенденції розвитку.

Весь спектр методів, що застосовуються у теорії етнополітичного менеджменту, можна класифікувати на три основні групи.

1. Загальнологічні методи наукового пізнання, які розробляються в межах філософії (теорії пізнання) і застосовуються в теоретичному і емпіричному пізнанні. Найбільш поширеним пізнавальним прийомом етнополітики є *абстрагування*, у ході якого уявно виокремлюється будь-яка суттєво важлива у даній пізнавальній ситуації властивість об'єкта управління етнонаціональ-

ною сферою, абстрагуючись від усієї решти властивостей для того, щоб спростити ситуацію й вивчити етно явище у чистому вигляді. Із цією операцією тісно пов'язаний *метод аналізу й синтезу*. Під час аналізу цілісний менеджментський етнополітичний об'єкт послідовно розчленовується на підсистеми та елементи з метою їх всебічного вивчення. Однак розчленування досліджуваного об'єкта повинно доповнюватись своєю протилежністю — синтезом. Він передбачає уявне об'єднання раніше виокремлених частин менеджментського об'єкта у систему теоретичного знання. У процесі етнополітичних досліджень аналіз і синтез взаємопов'язані і безперервно змінюють один одного. Кожен із них в якості передумови містить власну протилежність. Аналіз і синтез, широко застосовані у теорії етнополітичного менеджменту, тісно пов'язані з *індукцією* та *дедукцією*. Індуктивний метод дослідження і спосіб міркування дає змогу будувати загальний висновок на основі приватних посилок. Отримані таким чином знання завжди неповні, тому індукція має доповнюватись дедукцією — дослідницьким методом, за допомогою якого із загальних посилок відповідно до законів логіки виводиться узагальнення приватного характеру.

Серед загальнологічних методів теорії етнополітичного менеджменту мають місце:

- *аналогія* — прийом пізнання, при якому на підставі подібності об'єктів за одними ознаками робиться висновок щодо їх схожості і за іншими ознаками;
- *моделювання* — спосіб вивчення об'єкта шляхом створення і дослідження його копії (моделі, що замінює оригінал у певних аспектах, які цікавлять вчених);
- *класифікація* — розподіл усіх досліджуваних об'єктів на окремі групи за якимись важливими для науковця ознаками.

До першої групи методів також належать такі, що застосовуються переважно на рівні теоретичного пізнання:

- *історичний* — передбачає розкриття реальної історії формування етнополітичного менеджменту у всій її різноманітності;
- *логічний* — дає змогу звільнитись від випадкових і несуттєвих деталей й розкрити об'єктивну логіку становлення управлінської системи в етнополітиці;
- *ідеологізація* — уявний процес створення ідеальних етноменеджментських об'єктів шляхом зміни властивостей реальних предметів;

- *перехід від абстрактного до конкретно-го* — уявне теоретичне відтворення сутності досліджуваного об'єкта.

2. До арсеналу методів теорії етнополітичного менеджменту належить ціла низка методів теоретичного характеру, застосування яких сприяє осмисленню сутності, механізму, фаз, стадій управління етнонаціональними процесами на засадах причинно-наслідкової та нормативної залежності. Особлива важливість цієї групи методів зумовлена такими факторами:

1) теоретичне вивчення подій етнополітики, у тому числі її менеджменту, має ґрунтуватися на попередніх гіпотезах, висунення яких застосовується на загальному баченні етнополітичної ситуації;

2) суперечливість, багатомірність та нелінійність етнополітичних об'єктів, явищ під час їх осмислення зумовлює, як правило, необхідність застосування не одного, а цілої комбінації різноманітних методів;

3) багатогранність методів, способів і прийомів, уживаних під час вивчення етнополітичної управлінської сфери, слугує показником досягнення рівня розвитку етнополітичної науки в цілому.

У контексті цих чинників, починаючи з кінця ХХ ст., в етнополітичних дослідженнях зарубіжних та українських учених починають домінувати теоретичні конструкції, зорієнтовані на діалектичний метод, системний та системно-історичний підходи, порівняльний, комунікативно-кібернетичний, біхевіористський методи та інші дослідження.

Серед засобів осмислення теорії етнополітичного менеджменту важливу роль відіграє *діалектичний метод*. З позицій діалектики етнополітичні процеси являють собою внутрішньо суперечливу цілісність, що знаходиться у стані постійних змін. На зміст і функціонування їх великий вплив справляють різні соціальні чинники: історія, мораль, культура, співвідношення класових і національних сил та ін. Науковці виходять із цих методологічних засад при визначенні шляхів поліпшення керованості етнополітичними процесами та явищами, забезпечення їх динамізму і стабільності. З метою пізнання етнополітичної сфери, її менеджментської структури політологи застосовують закони і принципи діалектики. Етнополітичні явища, механізми управлінського впливу на них розглядаються в єдності й боротьбі протилежностей, у постійному розвитку та оновленні, у співвідношенні етапів реформ і револю-

цій. Історичне тлумачення етнополітичних явищ дає змогу зрозуміти логіку їх розвитку.

Суттєве значення має методологічне осмислення суперечностей як джерела й рушійної сили етнополітичних процесів. Через взаємодію суперечливих політичних чинників реалізуються закономірності функціонування етнополітичного менеджменту, якому притаманні різні суперечності: між етносуб'єктами (особами, етносами, націями, етнонаціональними групами, громадськими організаціями та ін.). Ці суперечності визначають сутність і спрямованість етнополітичного менеджменту, структуру системи його функціонування. Значний вплив на конкретні форми, механізм організації менеджментської сфери етнополітики чинять суперечності між різними елементами політичної системи, її інституційною і нормативною підсистемами, політичною практикою і політичними нормами, політичними інститутами та політичною культурою і свідомістю. Розмежування провідних і похідних суперечностей сприяє з'ясуванню тенденцій етнополітичного розвитку. Осмислюючи етнополітичні суперечності, міжетнічні конфлікти, важливо виявляти їх джерело, причини, структуру, спрямованість, шлях розв'язання.

Особливе місце в осмисленні теорії етнополітичного менеджменту посідає **системний підхід**. Загалом у теорії політики цей підхід уперше був детально розроблений у 50–60-х роках ХХ ст. Т. Парсоном, а особливо Д. Істоном. Сутністю цього методу є філософське уявлення про цілісність об'єктивного світу, співвідношення цілого і частин, про взаємодію систем із середовищем, загальні закономірності функціонування й розвитку систем; про структурованість кожного системного об'єкта, активний характер діяльності суб'єктів соціально-політичних систем. Застосування системного методу дає змогу розглядати етнополітику, її менеджментську структуру як скоординовану структуру її складових множинних елементів, що знаходяться у певному соціальному середовищі. Під час системного аналізу визначають елементи досліджуваних явищ, політичні інститути й норми, структурні підрозділи етноуправлінської сфери, специфіку їх змісту та функціонального призначення. На цьому ґрунті встановлюють системні зв'язки між ними, які виражають властиві суб'єктам і об'єктам етнополітичного менеджменту єдність і цілісність, а також аналізують їх взаємодію та субординацію. При цьому елементи етнополітичного менеджменту розглядають як складні, відособлені феномени,

що мають свій склад і структуру, виконують певну функцію у загальній управлінській системі.

Системний підхід є суттєвим моментом діалектичного методу пізнання і засновується на використанні таких загальнологічних методів, як аналіз (розчленування системного цілого на різнорівневі за ступенем значущості складові — підсистеми, компоненти, елементи) і синтез (розгляд інтегральних властивостей діяльності, якими володіють її складові). Методологічне значення системного підходу зростає, коли він поєднується з принципом історичного аналізу етнополітичних явищ і виступає як **системно-історичний підхід**.

Його використання дає змогу осмислити динамізм етнополітичного менеджменту з точки зору його функціонування та трансформації як механізму, у послідовно-часовому просторі, так і на конкретно-історичному етапі власного розвитку. Реалізація його передбачає виокремлення певних типів і видів етнополітичного менеджменту, що виникали та існують у процесі історичного розвитку багатонаціональних поліетнічних суспільств. Цей підхід сприяє не тільки пізнанню закономірностей та особливостей розвитку різноманітних управлінських етнополітичних систем, а й допомагає глибше розглянути їх історичний взаємозв'язок, навпаки — за формальною відмінністю розкрити сутнісну подібність між ними.

Вагома роль в осмисленні етнополітичного менеджменту належить **структурно-функціональному аналізу**, який передбачає його розгляд як певної цілісної системи, що володіє складною структурою, кожний елемент якої має певне призначення і виконує специфічні функції (ролі), спрямовані на задоволення відповідних потреб системи та її очікувань. Функціональний аналіз виявляє спосіб взаємозв'язку елементів, їх взаємовплив, який забезпечує відтворення цілісності.

Досить поширений у вивченні управлінської сфери етнополітики **порівняльний метод**, який являє собою пізнавальну операцію, що ґрунтується на судженнях щодо схожості або відмінності об'єктів. За допомогою порівняння з'ясовуються їх якісні та кількісні характеристики. Головна умова застосування цього методу полягає у наявності загальних підвалін (ознак), за якими порівнюються досліджувані об'єкти. Вирішені ознаки повинні бути вагомими для даного розгляду, при цьому об'єкти, порівнювані за одними ознаками, можуть бути не порівнюваними за іншими. Ознаки можуть мати оптимальний, змістовний або функціональний характер. Цей метод передбачає

зіставлення здебільше однотипних управлінських систем етнополітики з метою виявлення їх спільних рис і специфіки, знаходження найбільш ефективних видів етнополітичного менеджменту або оптимальних шляхів вирішення управлінських завдань. Застосування порівняльного методу розширює світогляд науковця, сприяє плідному використанню досвіду інших країн і народів. Особливо це актуально для української етнополітології в умовах її становлення.

Останнім часом у вивченні етнополітичної сфери, її управлінської частини широко застосовується **комунікативно-кібернетичний метод**, який дає змогу досліджувати її через призму інформаційних потоків, побудованих на принципах зворотного зв'язку, і мережу цілеспрямованих комунікативних дій і механізмів, що показує відносини між етносуб'єктами менеджменту на усіх рівнях взаємовідносин у суспільстві.

У вивченні теорії етнополітичного менеджменту істотне значення має біхевіористський метод (від англ. *біхевіори* — поведінка), за допомогою якого вивчаються правила, межі і мотиви політичної поведінки. Цей метод посідає провідне місце у політології США і претендує на максимальну науковість у політичних дослідженнях порівняно з іншими методами. Біхевіоризм вимагає застосування до політики методів, що використовуються у природничих науках і конкретній соціології, та передбачає вивчення поведінки окремих осіб і груп з позицій експліцитності — чіткості вираження і визначення дослідницької процедури та верифікації — перевірки знань досвідом. Прихильники біхевіоризму виходять із наступних засад:

а) політика як соціальне явище носить насамперед індивідуальний характер, усі групові форми політичної діяльності можна вивести з аналізу політичної поведінки індивідів, об'єднаних груповими зв'язками;

б) пануючими мотивами у політиці є психологічні за своїм походженням орієнтації;

в) індивіди по-різному проявляють свої психологічні стани та емоції у знакових для них політичних явищах і процесах.

Для осмислення теорії етнополітичного менеджменту мають методологічне значення такі засади цього методу:

1) політика (етнополітика) має особистісний вимір, тому дії людей (колективні, групові) започатковуються поведінкою конкретних особистостей, які є головним об'єктом етнополітичного дослідження;

2) для вченого важливими є теоретичні знання, тому що пізнання етнополітичних явищ може передувати техніці їх конкретного дослідження;

3) завдання політології (у тому числі етнополітології) полягає не стільки в тому, щоб описувати та аналізувати ті чи інші факти, скільки в тому, щоб трактувати їх з точки зору необхідності вдосконалення суспільства;

4) в етнополітології доцільно використовувати досягнення інших наук, зокрема природничих. Це зумовлено тим, що моделі (зразки) поведінки людей схожі у різних ситуаціях і різних видах діяльності, у тому числі в етнополітичному менеджменті;

5) науковці повинні нести відповідальність перед суспільством за методи і висновки дослідження з точки зору збереження і примноження існуючих цінностей цивілізації;

6) політичні явища вимірюються кількісно, що відкриває перед етнополітологією широкі можливості використання математичних та інших методів, статистичних даних, результатів анкетних та інших опитувань за допомогою комп'ютерної техніки.

3. Окрему групу осмислення теорії етнополітичного менеджменту складають емпіричні методи, що ґрунтуються на різних варіантах дослідження структури, функцій, механізму функціонування управлінської частини етнополітики. Ці методи запозичені з інших наук. Вивчають стиль діяльності учасників менеджменту, ефективність політичних рішень, рівень етнічної і національної свідомості, етнокультури різних етносуб'єктів, стан етнічного напруження та ін. При цьому використовують такі методи:

- *спостереження* — пряма реєстрація етнополітичних явищ і процесів їх очевидцями;
- *аналіз офіційних і неофіційних документів* — використовується для збирання первинної інформації, зафіксованої у текстах, рукописах, книгах, періодичних виданнях, кінострічках, магнітних записах, комп'ютерних файлах, усних повідомленнях, статистичних даних та ін.;
- *метод експертної оцінки* — виявлення думок найавторитетніших спеціалістів — знавців етнополітичних процесів;
- *метод опитування* шляхом усного (інтерв'ювання) та письмового (анкетування) вивчення як суб'єктивних, так і об'єктивних характеристик досліджуваного етнополітичного явища.

Система державного управління етнонаціональною сферою у будь-якій багатонаціональній (поліетнічній) державі охоплює такі складові: **суб'єкти** та **об'єкти** управління, що перебувають під організуючим впливом держави; **управлінська діяльність** (процес), тобто відповідного роду суспільні відносини, через які реалізуються численні прямі та зворотні зв'язки між суб'єктами та об'єктами етнополітичного менеджменту.

Суб'єктами є носії предметно-практичної діяльності, тобто особи (індивід, група індивідів або об'єднання індивідів), задіяні у системі управління етнонаціональною сферою, які вирішують міжетнічні й міжнаціональні проблеми та наділені певною компетенцією і державно-владними повноваженнями, що дають їм можливість втілювати свою волю у форму керівних команд чи рішень, обов'язкових для виконання. У цілому вони складають систему, що управляє об'єктами етнонаціональних процесів. У їх ролі виступають керівники вищої, середньої та нижчої ланок, елітні групи, етнонаціональні організації.

Загалом суб'єкти етнополітичного менеджменту у процесі демократично спрямованої і реалізованої державної етнополітики є носіями різноманітної діяльності, що зосереджена на досягненні стабільності багатонаціонального (поліетнічного) соціуму шляхом узгодження, врегулювання, вирішення етнонаціональних інтересів й вимог, проблем і суперечностей.

Об'єктами управління етнонаціональною сферою суспільства є окремі особи, етноси, корінні народи, нації, етнічні й національні меншини, їхні інститути, етнополітичні процеси, міжетнічні та міжнаціональні відносини. У цілому вони складають систему, яка підпорядковується владній волі суб'єкта управління і виконує його рішення.

Управління етнонаціональними процесами як цілеспрямована діяльність із врегулювання етнонаціональних відносин можливе за таких умов:

- наявність владних відносин, тобто відносин між керівниками і керованими;
- скоординований вплив суб'єктів управління на групові дії або дії окремої особи, підпорядковані груповим завданням;
- поєднання дій людей різних професій і спеціальностей;
- узгодження особистих інтересів учасників етнополітичного процесу з цілями та інтересами суспільства;
- створення і використання нормативно-правової бази;

- визначення перспективних і поточних завдань та підпорядкування для їх реалізації наявних трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів.

Здійснення етнополітичного менеджменту в кожній багатонаціональній та поліетнічній державі має свої характерні особливості, які зумовлені специфікою прояву національного фактору в усіх галузях суспільного життя. Для цього потрібний цілеспрямований вплив владних структур на всі сфери життєдіяльності етносуб'єктів на різних рівнях регулювання:

- на загальнодержавному, що передбачає розробку стратегічних концептуальних засад державної етнополітики, політико-правове закріплення її основ, формування загальнонаціональних програм її реалізації;
- на відносинах між центром і регіонами, які в умовах поліетнізму включають в себе етнонаціональні аспекти;
- на відносинах між регіонами — узгодження їх інтересів, розв'язання суперечностей;
- на регулюванні міжетнічних процесів у середині регіонів;
- на первісному рівні регулювання міжетнічних відносин — у колективах (трудових, навчальних, військових та ін.), які, як правило, є поліетнічними.

В енциклопедичній літературі розкривається механізм розробки і конструювання технології “етнополітичного менеджменту”. Під ним слід розуміти спосіб організації функціонування управлінської системи в етнонаціональній сфері, комплекс принципів, соціальних важелів, правових моральних норм та інших засобів і процедур, що впливають на керовану систему для досягнення конкретної мети. Вони базуються на принципах наукової обґрунтованості, цілісності, об'єктивності, узгодженості з використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей етнополітики.

У створенні моделі етнополітичного менеджменту слід враховувати і той фактор, що етнонаціональні відносини належать до складу важко

керованих об'єктів суспільного життя. Зазвичай вони потребують тривалого та систематичного впливу, при цьому очікувані результати отримуються недостатньо швидко, а бажані перетворення відбуваються надто повільно.

Важливо зважати й на те, що управлінські дії в етнополітичній сфері не повинні передбачати втручання в об'єктивний природно-історичний процес розвитку етносів, націй, корінних народів, етнонаціональних меншин та й в цілому міжетнічних відносин. Не прийнятним є застосування політики насильницької асиміляції. Тобто управління етнонаціональними процесами несуміжне із суб'єктивізмом і волюнтаризмом.

Механізм етнополітичного менеджменту складається із послідовних етапів:

- *творчий* — пов'язаний з визначенням мети, об'єкта технологізації, розщепленням об'єкта на складові та з'ясуванням соціальних зв'язків;
- *методичний* — вибір методів, засобів отримання інформації, її обробки, аналізу, принципів трансформації у конкретні висновки та рекомендації;
- *процедурний* — організація практичної діяльності з розробки управлінської технології.

Література

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: Навч. посіб. — 5-те вид., переробл. і допов. — К.: Т-во “Знання”, 2004.
2. Головатий М. Ф. Політичний менеджмент: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2002.
3. Етнічний довідник: У 3 ч. — Ч. 1: Поняття та терміни. — К., 1997.
4. Евтух В. Менеджмент в полиэтнических общинах // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2000. — № 4.
5. Managing Ethnic Tension in the Post-Soviet Space. The Examples of Kazakhstan and Ukraine. A Reference Quite / Ed. by M. Drohobysky. — Washington, 1995. — 197 p.
6. Fleras A., Elliott J. L. The Challenge of Diversity. Multiculturalism in Canada. — Scarborough, 1992.

Етнополітичний менеджмент є складовою системи державного управління, основним засобом здійснення етнонаціональної політики. На нього покладаються контрольні-регулятивні функції держави у сфері міжнаціональних відносин. Як специфічний вид діяльності держави та її структурних елементів, він передбачає планолюбний, свідомий, цілеспрямований вплив на розвиток етнонаціональної сфери суспільства з метою отримання певних цілей. Мету, завдання і напрями функціонування етнополітичного менеджменту визначає державна етнополітика.

Этнополитический менеджмент является составляющей системы государственного управления, основным средством осуществления этнонациональной политики. На него возлагаются контрольно-регулятивные функции государства в сфере межнациональных отношений. Как специфический вид деятельности государства и ее структурных элементов, он предполагает планомерное, сознательное, целеустремленное влияние на развитие этнонациональной сферы общества с целью получения определенных результатов. Цель, задачи и направления функционирования этнополитического менеджмента определяет государственная этнополитика.

Ethnopolitical management is shown as a part of state regulation and the main instrument of ethnonational politics. Functions of control and regulation in sphere of international relations are based on it. As a specific kind of activity of state and its structural elements, it demands gradual, conscious, aimed influence on development of ethnonational sphere of society with aim of receiving definite purposes. Aim, task and direction of functioning of ethnopolitical management are determined by the state ethnopolitics.

Надійшло 13 липня 2007 р.